

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ

ID 5510

Код, назва спеціальності та освітній рівень	G7 Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та робототехніка (доктор філософії)	Назва освітньої програми	Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології (2026)
Тип програми	Освітньо-наукова	Мова викладання	Українська
Факультет	Факультет економіки та менеджменту (ФЕМ)	Кафедра	Каф. інформаційної діяльності та соціальних наук (IC)

Викладач/викладачі

Паласюк Михайло Іванович, канд. філос. наук, доцент, доцент, [профіль на порталі "Науковці ТНТУ"](#)

Загальна інформація про дисципліну

Мета курсу	Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія науки» є ознайомлення здобувачів вищої освіти зі специфікою взаємозв'язку філософії та науки в людській історії, формування у них філософської та методологічної культури, академічної доброчесності і критичного мислення, здатності самостійно осмислювати логіку пізнавального процесу, діалектику теорії і практики. Важливою складовою мети є отримання здобувачами знань і набуття вмінь щодо методології власної професійної діяльності, формування особистої відповідальності як громадянина і майбутнього вченого.
Формат курсу	змішаний
Компетентності ОП	Інтегральна компетентність: Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері автоматизації та комп'ютерно-інтегрованих технологій, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Загальні компетенції (ЗК): ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК3. Здатність працювати в міжнародному контексті. ЗК4. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері автоматизації та комп'ютерно-інтегрованих технологій та з дотичних до міждисциплінарних напрямів на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності. Спеціальні (фахові) компетентності (СК): СК6. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.
Програмні результати навчання з ОП	Результати навчання, визначені стандартом вищої освіти спеціальності (РН): РН2. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми автоматизації та комп'ютерно-інтегрованих технологій державною та іноземною мовами, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях. РН9. Організовувати і здійснювати освітній процес у сфері автоматизації та комп'ютерно-інтегрованих технологій, його наукове, навчально-методичне забезпечення, розробляти і викладати спеціальні навчальні дисципліни у закладах вищої освіти.
Обсяг курсу	Очна (денна) форма здобуття освіти: Кількість кредитів ECTS — 4.0; лекції — 24 год.; практичні заняття — 24 год.; самостійна робота — 72 год.; Заочна форма здобуття освіти: Кількість кредитів ECTS — 4; лекції — 8 год.; практичні заняття — 4 год.; самостійна робота — 112 год.;
Ознаки курсу	Рік навчання — 1; семестр — 1; Обов'язкова (для здобувачів інших ОП може бути вибірковою) дисципліна; кількість модулів — 2;
	Поточний контроль: Опитування, доповіді, написання есе, рефератів, виконання наукових проєктів, тестування.

Форма контролю	Підсумковий контроль: екзамен
Компетентності та дисципліни, що є передумовою для вивчення	Ефективність засвоєння змісту дисципліни «Філософія науки» значно підвищиться, якщо аспірант добре володіє фактологічною базою з суспільствознавчих предметів.
Матеріально-технічне та/або інформаційне забезпечення	Моноблок ARTLINE HOME (2021), проектор Epson EMP-83e (2019), екран Epson ELPSC21, ліцензійне програмне забезпечення Windows 10 Pro UA Office 365 (навчальна ліцензія інтегрована у середовище електронного навчання ATutor).

СТРУКТУРА КУРСУ

Лекційний курс	Годин	
	ОФЗО	ЗФЗО
Тема 1. Філософія як специфічний тип знання Філософія як форма свідомості, світогляд та наука. Узагальнювальний характер філософського знання, людиноцентризм, прагнення до абсолютів. Філософія і світогляд. Особливості філософського світогляду. Відношення "людина – світ" як основна проблема філософії. Пошук життєвих орієнтирів. Основні особливості історичного розвитку філософії. Рефлексивна, інтегрувальна роль філософії у культурі. Соціокультурний статус і функції філософії у сучасному світі	2	0,5
Тема 2. Епістеміологічний образ науки. Генеза науки і основні історичні етапи її розвитку Наука як складний соціокультурний феномен. Мета та складові науки. Системна організація, обґрунтованість та доказовість наукового знання. Антична наука та її внесок у розвиток наукового знання. Вплив античної науки на світову культуру. Основні риси наукового знання в Середньовіччі. Поступовий перехід до класичної науки епохи Відродження та Нового часу. Поняття класичної, некласичної та постнекласичної науки. Основні риси класичної науки. Проблеми класичної науки. Причини переходу до некласичної науки. Основні концепції некласичної науки. Вплив некласичної науки на наукову методологію. Передумови формування постнекласичної науки. Нові напрями постнекласичної науки. Характерні риси постнекласичної науки. Гуманітарний антропоморфізм як нова ідеологія науки	2	0,5
Тема 3. Філософія науки: її становлення та етапи розвитку Виникнення філософії та науки як закономірний результат розвитку пізнавальних здібностей людини. Інтелектуально-духовні пошуки давніх цивілізацій як основа науки і філософії. Співвідношення філософії та науки у давньогрецькій традиції. Визнання філософії як науки (Арістотель, Г. Гегель, Х. Ортега-і-Гассет). Заперечення наукового статусу філософії представниками позитивізму (Р. Карнап, М. Шлік, Л. Вітгенштейн). Роль філософії у формуванні наукових методологій та світоглядного підґрунтя. Порівняльна характеристика філософії та науки. Виникнення філософії науки у XX столітті. Позитивізм і його вплив на філософію науки. Основні ідеї позитивізму	2	0,5
Тема 4: Теоретичні моделі і закономірності розвитку науки. Динамічність науки як системи. Основні етапи розвитку науки: від міфу до постнекласичної науки. Різні підходи та моделі розвитку науки: кумулятивізм; антикумулятивізм; класичний фундаменталізм; діалектично-матеріалістична модель. Постпозитивістська теоретична модель розвитку науки. Критичний раціоналізм Карла Поппера. Концепція дослідницьких програм Імре Лакатоша. Концепція історичної динаміки науки Томаса Куна. Порівняльний аналіз моделей розвитку науки. Значення різних підходів для сучасної епістемології. Перспективи подальшого дослідження розвитку науки	2	0,5
Теми 5-6. Філософія науки XX століття Основні положення філософії науки XX століття. Позитивізм. Психоаналітична філософія. Прагматизм та неокантіанство. Феноменологія та герменевтика. Екзистенціалізм. Марксистська філософія. Структуралізм. Неотомізм. Постмодернізм	4	1
Тема 7: Аксиологічні проблеми сучасної науки Переосмислення ролі науки в сучасному світі. Трансгуманізм як напрям досліджень. Ціннісні орієнтації вченого: багатоманітність мотивацій, свобода наукового пошуку і соціальна відповідальність. Людина як багатогранний суб'єкт науки. Вплив технологій на людську природу: користь чи загроза? Соціальна відповідальність ученого. Етична дилема: науковий		

Теми занять, короткий зміст	прогрес і можливі небезпеки. Приклад міжнародних угод щодо контролю наукових досліджень (ООН, ЮНЕСКО). Вплив наукових відкриттів на суспільні цінності та моральні норми. Виникнення екологічної етики у XX столітті. Взаємозв'язок природи, науки та суспільства. Виклики, які постають перед екологічною етикою у техногенному світі. Переосмислення традиційних етичних систем. Нові підходи до морально-етичної оцінки технологічних інновацій. Відмова від антропоцентризму на користь екологічного балансу. Етика відповідальності за майбутнє (Ханс Йонас). Український контекст проблеми (О. Гомілко)	2	1
	Теми 8-9. Пізнання як предмет філософського аналізу Значення пізнання в історії людства. Взаємозв'язок пізнання та наукових досліджень. Пізнання як орієнтир у наукових пошуках та самоствердженні людини. Визначення та типи пізнання. Основне питання теорії пізнання. Відмінності між буденним і науковим пізнанням. Основні характеристики наукового пізнання (системність, обґрунтованість, плановість, об'єктивність). Гносеологія як філософська дисципліна, що вивчає процеси пізнання. Зasadничі принципи гносеології (об'єктивність, пізнавальність, творчість, діалектика, практика, історизм, конкретність істини). Визначення суб'єкта та об'єкта пізнання. Взаємозв'язок суб'єкта та об'єкта. Ідеальні об'єкти як елемент пізнання. Форми та рівні пізнання. Можливості і межі пізнання. Гносеологічний оптимізм, скептицизм, агностицизм. Різновид агностицизму – конвенціоналізм	4	1
	Тема 10: Методи та форми наукового пізнання Визначення поняття "метод". Методика наукового дослідження. Визначення поняття "методологія". Теоретичні засади методології. Зростання ролі методології у сучасній науці. Погляди Поля Фейєрабенда. Рівні наукового пізнання. Класифікація загальнонаукових методів. Методи емпіричного дослідження. Методи теоретичного дослідження. Загальнологічні методи та прийоми дослідження. Основні структурні компоненти теоретичного пізнання: проблема, гіпотеза, теорія. Визначення рефлексії. Роль рефлексії у науковому пізнанні. Рефлексія та креативне мислення. Наукове пізнання як безперервний процес розвитку знань	2	1
	Тема 11: Проблема істини Проблема істини у філософії: основні дискусії. Визначення істини. Сучасне розуміння істини. Принцип об'єктивності. Діалектичне співвідношення відносної та абсолютної істини. Практика як остаточний критерій істини. Релятивізм. Позитивний і негативний аспекти релятивізму. Хиба як протилежність істини. Взаємозв'язок понять "хиба", "істина", "ймовірність", "вірогідність". Концепція "вічних істин". Основні підходи до визначення критеріїв істини (кореспондентна теорія істини; когерентна теорія істини; прагматична теорія істини. Взаємозалежність істини і практики. Необмеженість процесу пізнання та обмеженість критеріїв істини	2	1
	Тема 12: Багатоманітність форм знання Визначення поняття "факт". Види фактів. Проблема як форма пояснення фактів. Формулювання проблеми та розвиток знань. Філософське тлумачення поняття знання. Форми фіксації знань. Класифікація знань. Соціокультурна природа знань. Вплив інформаційних технологій на знання. Динамічні зміни знань у сучасному світі. Концепція "потрійної спіралі" Лейдесдорфа та Іцковіца. Взаємодія знань та економіки. Знання як ресурс та товар. Споживча цінність знань. Ринок знань. Погляди дослідників на соціальну природу знань. Ж.-П. Ліотар: знання як товар. В. Шамрай: зміни у відносинах між людиною і знанням. Символічний світ знань - Перекодування культурних сенсів. Віртуалізація знань. Навчання та його рівні (Г. Бейтсон). Висновки щодо соціокультурної природи знань. Знання як основа розвитку суспільства. Виклики інформаційного світу	2	1
РАЗОМ:		24	8

Практичні заняття (теми)	Годин	
	ОФЗО	ЗФЗО
Тема 1. Філософія як специфічний тип знання 1. Предмет філософії та її місце у сучасній культурі. 2. Філософія і світогляд. Особливості філософського світогляду. 3. Проблемне поле філософії. 4. Соціокультурний статус і функції філософії у сучасному світі	2	0,5
Тема 2. Епістеміологічний образ науки. Генеза науки і основні історичні етапи її розвитку 1. Передумови й особливості виникнення науки. 2. Антична наука та її вплив на світову культуру. 3. Специфіка наукових знань доби Середньовіччя. 4. Дух революцій епохи Відродження і становлення класичної науки. 5. Етапи розвитку сучасної науки	2	0,5
Тема 3. Філософія науки: її становлення та етапи розвитку 1. Філософія і наука: проблеми взаємодії. 2. Виникнення філософії науки й особливості її розвитку у XX столітті. 3. Позитивізм та його етапи розвитку	2	0,5
Тема 4: Теоретичні моделі і закономірності розвитку науки 1. Загальна характеристика моделей розвитку науки. 2. Постпозитивістська теоретична модель розвитку науки. 3. Загальні закономірності розвитку науки	2	0,5
Теми 5-6. Філософія науки XX століття 1. Основні положення філософії науки XX століття. 2. Позитивізм. 3. Психоаналітична філософія. 4. Прагматизм та неокантіанство. 5. Феноменологія та герменевтика. 6. Екзистенціалізм. 7. Марксистська філософія. 8. Структуралізм. 9. Неотомізм. 10. Постмодернізм	4	1
Тема 7: Аксиологічні проблеми сучасної науки 1. Пізнання та цінності. Проблеми співвідношення істини та цінностей. 2. Ціннісні орієнтації вченого: багатоманітність ціннісних мотивацій, свобода наукового пошуку	2	1
Теми 8-9. Пізнання як предмет філософського аналізу 1. Пізнання як відображення дійсності.		

	2. Суб'єкти й об'єкти пізнання.	4	1
	3. Форми та рівні пізнання.		
	4. Можливості і межі пізнання. Гносеологічний оптимізм, скептицизм, агностицизм		
	5. Пізнання як інтерпретація. Істина		
	Тема 10: Методи та форми наукового пізнання		
	1. Поняття методу та методології наукового пізнання.		
	2. Загальнонаукові методи: аналіз і синтез, індукція та дедукція, моделювання.	2	1
	3. Основні компоненти наукового пізнання (проблема, факт, гіпотеза, теорії, концепції).		
	4. Рефлексія як метод		
	Тема 11: Проблема істини		
	1. Практичність та істинність знань. Істина як міра речей.		
	2. Єдність об'єктивного та суб'єктивного, абсолютного і відносного в істині.	2	1
	3. Питання про критерії істини		
	Тема 12: Багатоманітність форм знання		
	1. Факт як універсальна форма наукового знання.		
	2. Знання як необхідний елемент цілеспрямованої діяльності.	2	1
	3. Соціокультурна природа знань		
	РАЗОМ:	24	8

ІНШІ ВИДИ РОБІТ

Теми, короткий зміст

- Опрацювання окремих розділів програми, які не виносяться на лекції:
1. Критерії розрізнення емпіричного та теоретичного рівня пізнання.
 2. Картезіанська парадигма та її вплив на становлення новоєвропейської науки.
 3. Внутрішньодисциплінарні та міждисциплінарні причини наукових революцій.
 4. Філософія і природничонаукові революції
 5. Філософські засади постнекласичної науки
 6. Роль наукової картини світу у поступовій динаміці наукового знання
 7. Метод та стиль мислення.
 8. Аргументація : ситуативні проблеми аргументування в науковому обґрунтуванні істини

Інформаційні джерела для вивчення курсу

Навчально-методичне забезпечення

1. ЕНК Філософія науки ID5510

2. Габрусева Н., Паласюк М. Філософія науки: теорія і практика: навчальний посібник для здобувачів третього (освітньонаукового) рівня вищої освіти. Тернопіль : ТНТУ імені Івана Пулюя, 2026. – 230 с.

Рекомендована література

Базова

1. Дзьобань О. П. Філософія науки: підручник / О. П. Дзьобань. Київ; Одеса: Фенікс, 2024. 516 с.

2. Мельник В. Філософія науки: знання, техніка, людина: монографія / В. Мельник. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2024. 884 с.

3. Павлов В.Л.Методологічна цінність філософського знання // Соціокультурні передумови трансформації методології науки /під. ред. М.Ю.Савельєвої та Т.Д.Суходуб.- К.:Четверта хвиля.2020.-С.70. 281.

4. Петрук Н.К., Гапченко О.В., Левченко А.В. Філософія науки: навчальний посібник. Хмельницький: ХНУ, 2023. – 271 с.

5. Петрушенко В.Л. «Філософія і методологія науки», Видавництво: Новий світ-2000, 2025. – 200 с.

6. Синиця А. Вступ до філософії штучного інтелекту: підручник / А. Синиця. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 292 с.

7. Філософія науки і техніки: комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни. [Електронний ресурс]: навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра з усіх спеціальностей / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Піхорович В.Д., Самарський А.Ю. – Електронні текстові дані (1 файл: 143 Кбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 93 с.

8. Філософія науки: курс лекцій з вивчення дисципліни для здобувачів III рівня вищої освіти «доктори філософії» спеціальності 204 «ТВППТ» денної та заочної форми навчання / / О. П. Сидоренко. Одеса: ОДАУ, 2019. 156 с.

Допоміжна

1. Гантінгтон С. Захід: унікальність versus універсалізм // Рижак Л. Філософія як рефлексія духу : хрестоматія. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2022.

2. Данильян О.Г., Дзьобань О.П. Географічний детермінізм: класичні та посткласичні концепції. Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2023. № 1 (56). С. 6-23.

3. Петрук Н.К. Гуманітарна освіта в глобальному світі // Філософсько-гуманітарні читання. Вип.3. Дніпропетровськ, 2022. С.38-44.

4. Петрук Н.К. Комунікативні засади існування наукового товариства // Вісник Чернівецького університету. Зб. наук. праць. 2021. Вип.541-542. – С.79-82.

5. Петрук Н.К., Гапченко О.В. Етичні виміри наукової діяльності // Актуальні проблеми філософії та соціології. 2022. Вип.35. С.39-43.

6. Рубанець О. Філософські проблеми наукового пізнання: навч. посібник. Суми, 2019. 228 с.

7. Фрідмен Т. Нова система. Лексус і оливкове дерево // Рижак Л. Філософія як рефлексія духу : хрестоматія. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2022.

8. Danilyan O.G., Arbeláez-Campillo D.F., Rojas-Bahamón M.J. The influence of globalization processes on the culture sphere Revista de Filosofia. 2022. Vol. 39, Iss. 100. P. 143–154.

9. Danilyan O.G., Dzeban O.P., Kalynovskiy Y.Y., Hetman Y. A. Historical and cultural-mental origins of legal consciousness of the Ukrainian people. Revista notas historicas y geograficas. 2022. № 28. P. 346–360.

10. Danilyan O.G., Dzeban O.P., Kalynovskiy Y.Y., Klenina K. The influence of historical traditions on the formation of legal consciousness of the Ukrainian people Revista Notas Historicas y Geograficas. Numero 26. 2021. P. 144-165

11. Danilyan O., Dzoban O., Kalynovskiy Y. Digital man as a product of the information society. Cogito. Multidisciplinary research journal. 2023. Vol. XV. № 1. P. 142-158.

12. Getman A.P., Danilyan O.G., Dzeban O.P., Kalynovskiy Y.Y. International legal environmental protection: historical aspect. Revista Notas Historicas y Geograficas. 2021. No 27, Julio - Diciembre. P. 389–413.

13. Getman Anatolii P., Danilyan Oleg G., Magda Julissa Rojas-Bahamon, Diego Felipe Arbelaez-Campillo, Olexandra's Ptashnyk-Serediuk. Rethinking the category of organic intellectual of/by Antonio Gramsci in today's world. Cuestiones Politicas. 2021. Volume 39. Num. 68. P. 273-289.

Інформаційні ресурси

1. ID 5510 навчальної дисципліни «Філософія науки» на сервері дистанційного навчання ТНТУ
- 2.Репозитарій бібліотеки ТНТУ ім. І. Пулюя

Політики курсу

Політика контролю	Використовуються такі засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання: поточне опитування; тестування; виконання індивідуальних завдань та презентацій; оцінювання результатів виконаних самостійних робіт; бесіди та обговорення проблемних питань; дискусії; індивідуальні консультації; екзамен. Можливий ректорський контроль
Політика щодо консультування	Консультації при вивченні дисципліни проводяться згідно затвердженого на кафедрі ІС. Консультування передбачено як очно ,так і з використанням ресурсів електронного навчального курсу у середовищі електронного навчання університету
Політика щодо перескладання	Аспірант має право на повторне складання модульного контролю з метою підвищення рейтингу протягом тижня після складання модульного контролю за графіком. Перескладання екзамену відбувається в терміни, визначені графіком освітнього процесу. Здобувач ВО має право на зарахування результатів навчання здобутих у неформальній чи інформальній освіті
Політика щодо академічної доброчесності	При складанні усіх видів контролю у середовищі електронного навчання завжди активується система розпізнавання особи, що складає контроль. Усі практичні роботи у ЕНК перевіряються вбудованою системою Антиплагіат. При складанні усіх форм контролю забороняється списування, у тому числі з використанням сучасних інформаційних технологій
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов’язковим компонентом освітнього процесу. За наявності поважних причин (наприклад, хвороба, особливі потреби, відрядження, сімейні обставини, участь у програмах академічної мобільності тощо) навчання може здійснюватися за індивідуальним графіком, погодженим із завідувачем відділу аспірантури та докторантури

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Розподіл балів, які отримують аспіранти за курс

Модуль 1			Модуль 2			Підсумковий контроль		Разом з дисципліни
Аудиторна та самостійна робота			Аудиторна та самостійна робота			Теоретичний курс	Практичне завдання	100
Теоретичний курс (тестування)	Практична робота		Теоретичний курс (тестування)	Практична робота				
10	25		15	25		10	15	
№ лекції	Види робіт	К-ть балів	№ лекції	Види робіт	К-ть балів			
Тема 1	Практичне заняття №1	5	Тема 7	Практичне заняття №7	5			
Тема 2	Практичне заняття №2	5	Тема 8-9	Практичне заняття №8,9	5			
Тема 3	Практичне заняття №3	5	Тема 10	Практичне заняття №10	5			
Тема 4	Практичне заняття №4	5	Тема 11	Практичне заняття №11	5			
Тема 5-6	Практичне заняття №5	5	Тема 12	Практичне заняття №12	5			

Розподіл оцінок		
Сума балів за навчальну діяльність	Шкала ECTS	Оцінка за національною шкалою, екзамен
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Добре
75-81	C	Добре
67-74	D	Задовільно
60-66	E	Задовільно
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
Затверджено рішенням кафедри ІС, протокол №1 від «27» серпня 2026 року. ПОГОДЖЕНО Гарант освітньої програми доктор філософії (PhD), доцент кафедри КТ Ірина ДІДИЧ		